

עלון להפצת
המוסר

הסביבות

"אוהל יוסף" - גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו וילנא תש"ב

אלול התשפ"ה

פרשת כי תצא

גליון מספר 544 (584)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה... ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ובזאת... וכל ישראל ישמעו ויראו" (כא' - יח')

הקצה! נכון הוא שאצלנו הדרישות מן התלמידים בעבודה, וכל שכן עתה בחודש אלול, משאירים רושם של אכזריות. גדרים קיצוניים של שמירת הדיבור, לימוד המוסר ביער, בלילות, בחושך. נדמה כאילו ההורים צודקים, "כרחם אב על בנים". מדוע לדרוש כל כך מתלמידים רכים? וכי מי אומר שימות חייב? אולי יעשה תשובה וכו'?

לאחרונה נתעוררנו לפתוח ישיבה במרסייל, אחרי שראינו שמה את הירידה הגדולה ברוחניות. כמה בני סורר ומורה! ובכל זאת קמה צעקה גדולה, איד יתכן לפתוח ישיבה במרסייל? העולם משתדלים להגן על ההתבוללות והקהילה היהודית בפאריז רוצים לבנות בנין ענקי כדי להגן על ערכי היהדות, כביכול משל למה הדבר דומה? למי שאחזה אש בקורות ביתו וכדי לכבות את השרפה הוא שופך על האש דליים של נפט! וכי בזה מכבים? להיפך היום חושבים שהעלת הדור היא בהקמת "ליסי-ישיבה", "ליסי-ישיבה". בשפה הצרפתית הוא בית-ספר תיכון. "ליסי-ישיבה" מעין ישיבה תיכונית עם לימודי חול, בטענה שרק בזה אפשר להציל את הדור מהתבוללות ומלרדת לטמיון. אבל ישיבה על טהרת הקודש, מרגשים

העבירה מסלפת את ההגיון

יש באמת להתבונן בדיון זה שאמרה תורתנו הקדושה, המבטא לכאורה מדה כזו של אכזריות: "ותפשו בו אביו ואמו, ורגמוהו כל אנשי עירו וכו'". וכל כך למה? מה חטאו של הבן סורר ומורה? בזמננו אנו שומעים על הנוער דברים כל כך נוראים, איד בני נוער מקולקלים ומושחתים, רציחות וגנבות, רחמנא ליצול, ואעפ"כ בתי המשפט של המדינה כל כך מרחמים עליהם ומתחשבים בהם, ואין בכלל מקום לחשוב על עונש מיתה. וכאן בן סורר ומורה מה עשה? מדוע למצות אתו את הדיו עד כדי כך? אפילו לדברי רש"י הקדוש האומר נידון על שם סופו... ימות זכאי ואל ימות חייב, אך למה תכף ומיד? מדוע לא לתת לו זמן והזדמנויות נוספות? אולי בכל זאת יתקן את עצמו ואת מעשיו? היכן רגש הרחמנות?

היום, מושגי הרחמנות הם לגמרי שונים מבעבר. אנחנו שומעים על הורים שטוענים שלא לשלוח את בניהם לישיבה, מטעמי רחמנות: איד לחנך אותם שלא יהיה להם "תכלית", ולא לימודי חול, ולא פרנסה, רק כמו הדור הישן, זוהי אכזריות. הם חושבים שיותר טוב יחיה חייב ואל ימות זכאי, הופכים את המושגים מן הקצה אל

התוצאה מהמעשה

כי תצא... בן סורר ומורה... ואמרו חז"ל תחילתו לוקח אשה יפת תואר, ולאחר מכן בן סורר ומורה. ואף שהתירה התורה את המעשה, אך סופו של תוצאה אינו עומד כהמשך למעשה מותר. וצריך להבין תוצאה זה!

בגמ' [סוכה מד:] אל יהלך אדם בערבי שבתות יותר מג' פרסאות. ואמרו שם, ואפילו לביתו לא יגיע. ופרש"י והם אינם יודעים שיבא היום ואין מכינים לצורכו, והוא כועס עליהם. והנה רש"י לא פירש הטעם משום שאם יבוא לביתו בלי להודיע, לא יהיה לו מה לאכול לסעודת שבת, אלא אם לא יודיע שמגיע, יהיה כועס.

גם אם לא יהיה לו מה לאכול בשבת, לא נורא אין זה השפעה לזמן ארוך, והוא גם יוכל למצוא איזה דבר לאכול, ולבסוף לא יחסר לו בכבוד שבת. אבל אם יגיע לידי כעס, שזוהי התוצאה מהמעשה, ותוצאה זו יש לה נזק נורא... לזמן ארוך. וזהו הטעם שאסור להגיע לביתו בלי להודיע מראש.

לכל מעשה יש תוצאה, והחכם צריך להתבונן, לא רק על המעשה היחיד שעושה, כי המעשה יגרום מעשה אחריו, ועליו לא תהיה לו שליטה. זהו תפקיד האדם, להתבונן מה יקרה לאחר העשייה, ומה יתרגל לעשות ולחשוב.

יפת תאר הוא מעשה שהתירה תורה, אך האדם היה חושב שיש הרגל ותוצאה למעשה זה, ואם יקח "יפת תאר", הלא החדיר בביתו את דרך מילולי התאווה [המותרת...] ומה יוכל להיות "בן סורר" האוכל לתיאבון [תאווה] המותרת... בשר ויין. וזהו שאמרה תורה, יהרג על שם סופו, שהלא נהיה בן סורר, כתוצאה של לא הביט אביו על סופו של מעשה, והלא השכיל להבין שעל ההמשך כבר לא תהיה לו שליטה.

האחריות היא נוראית, כל מעשה גורר אחריו הרגל ותוצאה, ואם לא נחשב את התוצאה מהמעשים שלנו, חלילה לא נגיע למקום רצוי.

אלול - חובה עלינו להתבונן על התוצאה של החיזוק העצום שעושה, ומה יקרה התוצאה אם ח"ו לא... ואז נשכיל לבין, נזכה ונצליח.

הסביבות

פתגמים ואמרות. עמוד ב'
על פרשיות השבוע. עמוד ב'
פניני הפרשה. עמוד ג'
קול דודי דופק - אלול. עמוד ד'
גנזי מוסר. עמוד ד'

מעשה רב

כוחן של בתי כנסיות ובתי מדרשות

ופחדו לצאת החוצה. גם ישיבה נשארו כולם בחזרים שבפנימיות ונעלו את הדלתות. באותה עת ראש הישיבה שהה מחוץ לעיר, ומשכן נפלה האחריות על הבחור המבוגר בישיבה קלמן גולדברג. במהלך השבת, לאחר תפילת מנחה, הוא נרדם לזמן מה, ובחלומו ראה חלה לבנה, כשהתעורר, לא הבין את פשר החלום, אך לא היה לו זמן להרהר במשמעותו. החשש הגדול מפני הפורעים המסתובבים בעיר, והאחריות הכבדה שהונחה על כתפיו הצעירות, לא נתנו לו מנוח. מיד במוצאי השבת החל ויכוח בין הבחורים, כיצד עדיף לנהוג במצב הנתון. היו שטענו כי עליהם להדליק נרות ולשבת ללמוד לאורם. לעומתם, מקצתם צידדו שמוטב להישאר בעלטה ולא ללמוד - פן יחשפו בידי הפטלוריקים האכזרים. הצבעה שנערכה גילתה, כי הדעות חלוקות ממש שווה בשווה. ההכרעה נפלה, אפוא, בידי קלמן גולדברג בכיר הבחורים,

בחורים מבוגרים לעיירות וכפרים נדחים על פני רוסיה בהם התגוררו יהודים, ואלו היו נכנסים לבית המדרש המקומי, פותחים ישיבה - אליה היו מגיעים בחורים צעירים מהסביבה ללמוד תורה, וכך היו מחוללים מהפך רוחני בכל המקומות בהם פעלו. תקופה קשה שררה באותם ישיבות בעת מלחמת העולם הראשונה. מלחמת האזרחים שפרצה ברוסיה באותם ימים בין ה'לבנים' - הבדלנים מתנגדי השלטון הבולשביקי, לבין ה'אדומים' - הבולשביקים ותומכיהם, הובילה לאנטישמיות אכזרית במיוחד, על ידי כל הצדדים. מעריכים כי מאות אלפי יהודים נטבחו בפוגרומים, שנערכו כנגד היהודים, בעיקר על ידי חילותיו של פטליורה - מי שניהל כנשיא הרפובליקה האוקראינית. בין הערים שסבלו מרשעות האכזריות של הפטלוריקים, הייתה גם העיר ז'טומיר. הישיבה האוקראינית, בה התקיימה, כאמור, הישיבה הנובהרדוקאית. בבוקרה של שבת אחת נודע בעיר כי הפטלוריקים נכנסו, ופחד גדול נפל על כולם. כל התושבים נעלו את בתיהם

ולא אבה ח' אלקיך לשמע אל בלעם ויהפך ח' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ח' אלקיך. (כ"ג, ו')

ובסנהדרין ק"ה: "אמר רבי אבא בר כהנא: כולם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות שנאמר: 'ויהפוך ח' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ח' אלקיך' - קללה ולא קללות".

מבואר בדברי הגמרא, שכמעט כל הקללות שחשב בלעם לקלל את ישראל - נתקיימו בהם בסוף, מלבד קללה אחת - בלעם זמם לקללם שיחרבו, חלילה, בתי כנסיות ובתי מדרשות, אבל הקב"ה ברחמיו הפך את הקללה לברכה, והותירם על כנם.

ולכאורה עלינו להבין: מכיוון שרוב הקללות של בלעם נשארו בעינן ולא נהפכו לברכות, היכן מצינו כאן את אהבת ח' כלום ניתן לומר 'כי אהבך ח' אלקיך' - רק עבור קללה אחת שהפכה לברכה?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא: עשרות ישיבות הוקמו על ידי ה'סבא' מנובהרדוק ברחבי רוסיה, ברוח שיטתו המיוחדת. הוא נהג לשלוח עשרה או עשרים

היום יום ו', י"ב אלול התשפ"ה

שהם שבעה עשר יום לפני יום הדין !!!

המשך בעמוד ד'

דגל המוסר כי תצא / המשך

שזו אכזריות.

וכאן רואים שתורתנו הקדושה, בלי ויתור, ובלי פשרות, דורשת הקפדה חמורה. על חינוך, רק בדרך הטהורה, הנכונה. ואם לאו, ורגמוהו!

רואים מכאן באיזו מדרגה האדם נמצא, איך הרגשתו כל כך רחוקה מדעת התורה, וכל כך מסולפת ואיננה מושפעת מן האמת. **כמה העבירה מטמטמת מוחו של האדם.** אנו מרגישים כל כך אכזריות, עינוי, מסירות נפש ונסיון במשך כל האלול. **גם במשך כל השנה** בחינוך לפרישות והפקרות, זה כמו ייסורי איוב, כל שכן להמשיך בדרך זו בלי הפסק, וכל שכן להגיע למצב של "לא נתקרה דעתו עד שתקע ראשו בין ברכי, וגעה בבכיה עד שיצאה נשמתו" כמו שרואים אצל רבי אלעזר בן דורדיאי.

אנו הופכים את הרחמנות לאכזריות כשאנו רואים שאנו לא מצליחים להתעלות בלימוד המוסר ולא מתרגשים, או שהיצר הרע אצלנו הוא בבחינת "חור וניעור", אז אנו מתייאשים. במקום לקיים: "רגזו ואל תחטאו", **אנו מקיימים:** "שובו לאשר העמיקו סרה", ושובכים את הוראת חכמינו: "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע", וכו'. אם אנו מרגישים יאוש כזה, זהו ביטוי למציאות שלנו, היכן ה"אנכי" שלנו בבחינת "איכה" "אתמול היית צופה מסוף העולם ועד סופו והיום בתוך הגן"

מהי התפיסה שלנו במושג המיתה ובמושג החיים? אצלנו המלה מיתה זה כל כך מפחיד, "יומוצא אני מר ממות..." **אין בעינינו דבר יותר קשה!** ובכל זאת רואים אנו שיש לך אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו. **ידוע המשל** על ילד שקנו לו חליפה לחג, כמה גדולה שמחתו! כמה הוא מתפאר בזה בפני חבריו! והוא הולך ומשחק עם חבריו במשחק במסחר, והוא ממלא את הכיסים של החליפה בחול ועפר כאילו זה "קמח" למכירה. אך כשהוא חוזר הביתה, **הוריו מכים אותו** וגוזרים עליו להוציא את החול ואת האבנים. הוא מרגיש כל כך אומלל, **מדוע כל כך מתאכזרים עליו?** כך האדם בוכה מרוב התקשרותו לכבודו, לממונו, לחייו ואינו מגיע להרגשה הנכונה כדוגמת האמא של הילד עם החליפה. **האמא שלנו זה השייט,** והוא רואה את טובתו יותר טוב מאשר אנחנו. העבירה מטמטמת את לבו של האדם וממונו חביב עליו יותר מגופו. כל שכן שגופו חביב עליו יותר מקיומם של מצוות הבורא, ואינו מבין שיש לוותר על הגוף ועל החיים אם אינם מתאימים לדרכה של התורה. זהו מקור הרגשת האכזריות בפסק דינו של הסורר ומורה.

יצחק אבינו תבע יסורין, אמר לו הקב"ה: **דבר טוב תבעת, חייך ממך אני מתחיל.** לפי גישה זו החליט לתת את הברכות לעשו ולא ליעקב כי אצל יעקב "יאה עניוהא לישראל", **אין ארי נוחם** מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של

בשר. **גם כאן רואים לכאורה** אכזריות גדולה מצד יצחק אבינו! יעקב אבינו, בגלל צדקותו, יהיה חייב להיות משועבד כל חייו לעשו! הוא וכל דורותיו ודורות לדורותיו, באיזה אושר חיו בדורות הקודמים במרוקו כפי שאנו שומעים שחיו בכפרים נדחים, בלי חשמל, בלי רהיטים, בתוך דירות רעועות וכו'. ולא התלוננו ולא שאפו לעושר. אברהם אבינו ביקש גלות, יצחק אבינו ביקש יסורים, והשי"ת הסכים אתו שזו לא אכזריות אלא: **"דבר טוב תבעת, חייך ממך אני מתחיל".**

היכן ה"אנכי" שלנו? היכן ההרגשה שלנו! **איכה!**

כן אנו רואים בהמשך הפרשה: "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת, ותלית אותו על עץ, לא תלין נבלתו על העץ. כי קבור תקברנו ביום ההוא, כי קללת אלהים תלוי ולא תטמא את אדמתך". **אומר רש"י ז"ל:** זלזולו של מלך הוא שאדם עשוי בדמות דיוקנו, וישראל הם בניו, **משל לשני אחים תאומים** שהיו דומין זה לזה אחד נעשה מלך ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אומר המלך תלוי. ועיין עוד הרמב"ן שם באריכות: והמשל בשני האחים התאומים יש לו סוד... לכאורה מה ההסבר כאן? כל הרואה אומר המלך תלוי! וזה זלזולו של מלך! איך להבין את הנמשל בין התאומים לחוטא שנתחייב מיתה, **ומה זה אמור ללמדנו?**

החטא כל כך משפיל את האדם עד שלא עולה על דעתו שהוא אח תאום כביכול של הקב"ה. חביב אדם שנברא בצלם זאת אפילו על חוטא שיש בו משפט מוות והומת, ושנידון לתליה שזו המיתה הכי חמורה וקשה כדברי הרמב"ן. אף על פי כן, לא תלין נבלתו על העץ. וכך מביא גם הספורנו: ובהיות שהבזיון הנעשה למת אחר מיתה, הוא בזיון לנפש השכלית אשר היא עצם נבדל הנשאר אחר מיתת הגוף, אמר שהיא קללת אלהים, כי הלנת התליה לגוף המת בלתי קבורה היא בזיון לאותו העצם הנעני הנקרא אלהים.

עד היכן הדברים מגיעים! עד היכן העבר והחטא הצליחו לשנות את המהות שלנו! מכאן המקור להתגשמות. שלנו ולקרירות בעבודת ה'. אנו במצב של אינו יודע שאינו יודע, ועל כן מרגישים יותר טוב לחיות חייב ולא למות זכאי. אנו מרגישים שלימוד המוסר הוא בבחינת מיתה, ועל כן כל כך קשה לנו. אך כמה הרגשה זו מנוגדת לתורה הקדושה! **תורתנו קבעה לנו** שעדיף עבור בן סורר ומורה שימות זכאי כבר מעכשיו ולא להישאר בחיים, חיים של חייב, שאין טעם ואין סיבה לחיות אותו.

זוהי ההרגשה האמתית של התורה, ורק על ידי הרבה לימוד מוסר אפשר להבינה, להשיגה, ולהתקרב אליה.

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשיות השבוע

רבי ישראל סלנטר זצ"ל

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא, יח).

אמרו חז"ל (סנהדרין עא, א) בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב דרוש וקבל שכו. הקשה מרן הגר"ם זצ"ל (אור ישראל, לא), שלכאורה תמוה מאוד, האם אין די בשאר חלקי התורה אף אם אלף שנים יהיה האדם לדרוש בהם ולקבל שכו. וביאר, שיש בתורה חוקים ומשפטים, ואף את המשפטים שמבינים בשכל אם לא היה חוק המחייבם היה מקום לשכל לטעות בהם ולהתירם במקומות ובאופנים מסוימים, ורק לאחר שיש חוק גם השכל יכול להבין ולקבל את טעמיהם, וכמו בחוקי המדינה שחייבים חוק אף לדברים המובנים בשכל, כי השכל יכול להבין רק לאחר שיש חוק חזק המחייבו להתנהג בצורה מסוימת ואז אף שכלו מסכים לקבל את החוק.

וגם בלימוד התורה, יש בה חוק ומשפט, שהדעת נותנת שצריך ללמוד את התורה כדי לדעת איך לקיים את המצוות, אבל נוסף בה אף חוק שצריך ללמוד אף בלא לבוא לידי מעשה, והלימוד בעצמו הוא מצוה, וזה התורה למדתנו בפרשת בן סורר ומורה, שאף שפרשה זו לא היתה ולא תהיה צריך ללמדה, כי הלימוד בעצמו הוא מצוה, וזה מלמד על כל מצות לימוד התורה, שיש בה אף חוק חזק מהמשפט.

ועל פי זה ביאר מה שאמרו (נדרים פא, א) שנחבר הבית מפני שלא ברכו בתורה תחילה, וצריך להבין איך יתכן כזו עצלות שלא רצו לברך על התורה. אלא יש לבאר, שהרי אמרו (מנחות מב, ב) שאין מברכין אלא על מצוה שעשייתה גמר מצותה (וכגון מילה), אבל מצוה שאין עשייתה גמר מצותה (כגון תפילין שאין מברכין על עשייתן עד שישקשרם) אין מברכין עליה, ולכן הם לא רצו לברך, כי על הלימוד של התורה מצד החלק המשפטי שהוא כדי לדעת איך לקיים לא צריך לברך, כי אין זה גמר המצוה, ועיקר הברכה נתקנה על החלק שהוא חוק ומצוה ללמוד אף בלא לקיים, ובזה הם טעו שלמדו רק על מנת לקיים ולכן הם לא בירכו בתורה תחילה.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

אף אם יורד האדם מדרגה לדרגה, עוד יוכל לעלות. אך רק אם הוא עדיין נמצא על גבי הסולם"

(רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל)

חז"ל אמרו: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות. היום: אין אדם עושה מעוזה אלא אם כן נכנסה בו רוח טהרה" (רבנו גרשון ליבמן זצ"ל)

"שלש אפי' אחזב, בעל שכל, בעל דרך ארץ, ומתמיד" (רש"י מקלם)

"בגן סורר ומורה אמרו מוטב שימות זכאי ואל ימות חייב. לא אמרו ימות זכאי ואל יהרג נפשות מישראל, ואל ילסטם את הגרירות. משמע שהחייב הוא יותר גרוע מכפי התוצאות שיצאן מהחייב" (הגר"י בלאזער זצ"ל)

מוסר הפרשה

רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל

"כי תצא למלחמה על איבך ונתנו ה' אליך בידך"
בספרים הקדושים מובא, שהכתוב מדבר על מלחמת היצר, ואמרה תורה: "כי תצא למלחמה" – אם אך תחליט, באמת ובלב שלם, לצאת ולהילחם בו, "ונתנו ה' אלוך בידך" – השם יתברך יתן אותך בידך. כל שעליך לעשות הוא: לצאת למלחמה. את המלחמה עצמה – ה' יעשה עבורך.

יש להבין מה הכוונה "לצאת למלחמה", מה נדרש מאתנו לעשות כדי שנהיה בבחינת "כי תצא למלחמה". את הפסוק "לפתח חטאת רבץ" (בראשית ד, ז) מבאר הגאון מוילנא זצ"ל, כי "חטאת", היצר הרע, רובץ היכן שמשאירים לו פתח. היכן שמשאירים לו משהו קטן להיאחז בו. מהדבר הקטן הזה, שנראה לכאורה שולי וחסר ערך, הוא מתפתח. לאט לאט הוא מרחיב את אחיזתו, שלב אחר שלב, עד שהאדם נופל לגמרי ברשתו.

מספרים שתפסו רוצח והעמידוהו למשפט. טרם שהוציאוהו להורג, ביקשו ממנו להתוודות על החטא שחטא. אמר הרוצח: "אני מתוודה על כך שבהיותי ילד קטן, בבית הספר, גנבתי מחק מחברי לספסל הלימודים..."

אמרו לו: "הרי רצחת אנשים! ואתה מתוודה על מחק קטן וחסר ערך?"

נענה הרוצח ואמר: "שם, בגניבת המחק, התחיל הכל! בתחילה גנבתי מחק, אחר כך קלמר. זה המשיך בגניבת כסף והגיע לידי רציחה!" השם ירחם.

הכל התחיל במחק הקטן, השולי וחסר הערך. אם נותנים ליצר הרע פתח, אם מתפשרים אתו על מחק – יש לו כבר אחיזה. אז, צעד אחר צעד, הוא הופך להיות הבעלים על האדם.

פניי הפרשה

"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" (דברים כא, ג)

כתב הזוהר הקדוש (פרשת כי תצא צו ע"ב): "דא היא ירחא דאלול".

שואל בספר **הגרי"צ דבר צ"ל** בספרו "מקדש הלוי" קושיה עצומה: משיג שבה למסור שיחת חיזוק על אלול, על איזו מצוה ראשונה ידבר? שלא להתחתן עם אשת איש כנענית יפת תואר? על זה מדברים עם מופקרים... ולמרבה הפלא, עם המצוה הזאת התורה פותחת את "דא היא ירחא דאלול!" היתכן?!

שאלה שניה הוא שאל: התורה ירדה לסוף דעתו של אדם, שקשה יהיה לו לעמוד בניסיון, והתירה לו לקחת יפת תואר. ומה אומרים לו? סופך שתשנא אותה, ולא עוד אלא שיהיה לך ממנה בן סורר ומורה ותצטרך לשקול אותה, וכפי שביאר רש"י את סמיכות הפרשיות. רגע! מה רוצים ממנו? הרי התורה התירה לו לשאת אותה! אם התורה היתה אומרת שאסור – הוא לא היה עושה זאת!

אלא – אומר ה"מקדש הלוי" – התורה מלמדת אותנו כאן את היסוד הראשון שממנו מתחילה המלחמה עם יצר הרע, והוא: האדם אוהב דברים של הפקרות. 'אף אחד לא יגיד לי מה לעשות'. 'אעשה מה שבא לי'. מכאן מתחיל כל הרצון והחשק לקחת את יפת התואר. הכל מתחיל מ"וחשקת בה".

התורה מתחילה ב"דא היא ירחא דאלול" כדי ללמדנו, שתחילת המלחמה נגד יצר הרע ועבירה צריך להיות בחשק. הנפילה מתחילה מכאן! אם אדם עושה כל מה שבא לו – אפילו לא היה עושה כל מה שרצונו – אפילו אם זה מותר – סופו להתדרדר מדחי אל דחי. סופו לשנוא אותה, סופו שיצא מזה בן סורר ומורה. גם הוא, הבן הזה, יחפש הפקרות, יגנוב מאבא שלו וילטסם את הבריות כדי למלא את רעבונו ותאוותיו.

יש אנשים אומרים "בא לי". זוהי שפת הרחוב, שפה של גויים. יהודי לא עושה מה שבא לו!

פעם הגיע בחור ל"חזון איש" זצ"ל ואמר כי הוא רוצה לנסוע להתפלל במירון. "לא" השיב החזון איש. "למה לא?" התפלל הבחור. "אני נוסע בין הזמנים." "כי לא כל מה שרוצים – גם אם זה דבר טוב – עושים", השיב ה"חזון איש". יהודי צריך לדעת: אני לא עושה כל מה שרצונו! זה יהודי אמיתי! כך יוצאים למלחמת היצר. אתה לא יכול לעשות מה שאתה רוצה. אין דבר כזה. תתחזק. שמור על עצמך! (שם באמרתך)

בן סורר ומורה... ויסרו אותו ולא ישמע אליהם...

יש ווארט חריף מאוד של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק בעל ה'שפע חיים' מצאנו זצ"ל שאמר באחד משיעוריו המפורסמים 'חומש רש"י'. הוא קרא את הפסוק ופירש אותו על דרך הדרוש, ע"י שינוי הפסיקים שבו, וכך קרא ופירש: "כי יהיה לאיש בן" – מזל טוב! נולד לו בן! "סורר ומורה איננו" – הוא איננו סורר ומורה! הוא לא עושה שטויות! "שומע בקול אביו ובקול אמו" – הוא ילד טוב שמקשיב להוריו, ובכל זאת "וייסרו אותו", התוצאה של זה תהיה "ולא ישמע אליהם..."

ההכמה הגדולה היא לסגור היטב את כל הפתחים! לא לתת לו דריסת רגל, ולו הקטנה והמזערית ביותר. כל הפתחים סגורים ומסוגרים בפניו, על מנעול וברז! רבינו יונה ב"שערי תשובה" (שער א אות יא) כותב, שהגורם לכך שיצר הרע הצליח להחטיא את האדם היא משום ש"לא נחלצו רעיונו וחושיו בפגועו בו, ולא מהר לגעור ב"ם התאוה – ויחרב, על כן יגורוהו היצר בחרמיו, ונפל במכמוריו".

בעלי המוסר אומרים כי רבינו יונה מחדש בדבריו שני חידושים: א. התאוה היא "ים". ב. גערה אחת, צעקה אחת, מיד עם המפגש עם הים – מייבשת אותו לגמרי! אם אדם יחלץ חושים, לא לתת ליצר הרע כל דריסת רגל, וימהר לגעור ב"ם התאוה מיד עם הופעתה – ויחרב! הים יתייבש ויִהָפֵךְ לחרבה!

זהו "כי תצא למלחמה" – לגעור! לגעור ב"ם התאוה, מיד עם בואה, במלוא העוצמה והנחישות! לא לאפשר לה כל אחיזה.

זכור! הכל מתחיל מ"לא נחלצו רעיונו וחושיו בפגועו בו, ולא מהר לגעור ב"ם התאוה". אם גוערים בה מיד, הרי ש"ויחרב" – היא מתייבשת ופוסקת!

איך לא יוצאים למלחמה

מספרים על שיכור, שהיה מרבה להשתכר ולהתגלגל ברחובות עיר, והיה לשחוק ולביזיון בפי כל. כל הניסיונות לדבר על לבו בגנות השכרות, עלו בתוהו. כל הקבלות שקיבל על עצמו לבל יוסיף לשתות, התנפצו אל מול ריקה המשכר של כוסית הטיפה המרה. יום אחד החליט השיכור כי די לו להשלות את עצמו בכל מיני קבלות. כבר למד ניסיון הוא שהן אינן מחזיקות מעמד. על כן החליט שלכל הפחות יקבל על עצמו קבלה שתצמצם, באופן משמעותי, את תדירות השתייה.

זהירות בממונות

מעשה יהודי שהתפרנס מעבודתו כשוחט, שנכנס לרבי **ישראל מסלנט** ותינה בפניו את דאגתו הגדולה: "אני לא יכול לישון בלילות", אמר היהודי, "מונח על כתפי עול כבד במיוחד, אני שוחט עופות, וכל הזמן עולה בי החשש שאולי חלילה וחס לא שחטתי כראוי, אולי לא זיהיתי פגימה בסכין כי הסחתי דעת, והאכלתי לבני ישראל מאכל טריפה רח"ל. לכן החלטתי שאני עוזב את מלאכת השחיטה, ועובר לעסוק במשהו אחר".

התעניין רבי ישראל אצל השוחט הפורש, מה היא המלאכה החדשה שהוא בוחר לעצמו, והשוחט סיפר לו שהוא רוצה לפתוח חנות קטנה לממכר מוצרי סרקית ועוד. נזעק רבי ישראל ואמר לשוחט: "ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר! אתה נוטש את מלאכת השחיטה כי אתה חשש מלאו אחד ויחיד של איסור אכילת נבילה. במקום זאת אתה הולך לעסוק במסחר, תחום שבו אתה יכול להיכשל בעשרות לאווים ואיסורים חמורים רח"ל. יש את העניין של מידות ומשקלות, יש איסור של גזל, גניבה, עושה הלנת שכר שכיר, מדבר שקר תרחק, כל ענייני החושן משפט תלויים במקצוע הזה! "לפני שאתה פותח חנות", אמר לו רבי ישראל, "עליך ללמוד את כל 'חושן משפט', בטור וב' ובשולחן ערוך, ורק לאחר מכן תוכל לעסוק במסחר מבלי להיכשל בלאווים חמורים".

כעין זה מסופר על **רבי אליהו רגולר**, בעל ה"ד אליהו" שפעם התייעץ אתו אברך האם כדאי לקחת את כספי הגדוניה שקיבל מחמיו, ולהשתמש בהם לפתיחת עסק. שאל אותו רבי אליהו: "האם יש לך את כל הכישורים הנדרשים כדי לנהל חנות?". תמה האיש, וכי אילו כישורים מיוחדים נדרשים לשם כך? והשיב לו רבי אליהו, שכדי לפתוח עסק צריכים ללמוד קודם 'חושן משפט' ולהיות בקי בהלכות הנוגעות לענייני ממון, כי בקלות אפשר להיכשל בהן חלילה.

"לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה"

מרן ה"בית יוסף" מספר בתשובותיו, שבעיר צפת היתה עצירת גשמים, עד כי היה קיים חשש מוחשי לחיייה של התושבים. לאור הסכנה העצומה, עשה ה"בית יוסף" תענית חלום וביקש מהקב"ה שיאמרו לו מן השמיים מה יש לעשות כדי להעביר את רוע הגזירה, והשיבו לו, שבעיר מתגורר ירקן אחד, ואם יסכים הלה לעבור לפני התיבה, הרי שיסור חרון אף ד' וירדו גשמים.

קרא מרן ה"בית יוסף" לאותו ירקן וביקש ממנו לעבור לפני התיבה. הירקן הסכים, למרות שלא הבין במה הוא ראו, אולם לפני שעמד בתפילה ביקש לצאת ולהביא את המשקולת שלו.

הוא חזר, מחזיק בידו מאזניים בעלי שתי כפות, כפי שהיה מקובל לשקול באותם ימים, לאחר מכן התעטף בטלית, פתח את ארון הקודש, ואמר: רבונו של עולם, הריני מחזיק כעת בשם היו"ה – המוט הקטן שמעל המאזניים הריהו יר"ד, המוט האמצעי הוא ר"ו, וכל כף נחשבת על פי הקבלה כמקבילה לאות ה"א.

הריני עומד כעת, לפניך, רבון העולמים, ושואל: האם פעם אחת בימי חיי שקלתי במשקולת של שקר? וכי אירע לי פעם אחת שלא הוספת משלי כשמדדתי לקונים? אם הונו משקר כעת, אל תוריד גשמים, אולם אם אני אומר אמת – אנא, הורד גשם לעולם! ותכף ומיד – מסיים ה"בית יוסף" – החלו יורדים גשמים!

קול הקורא קדוש א-ל-ו-ל !!!

הפרשה והזמן

"וַיַּעֲרֹךְ הָרַע מִקֶּדֶד וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּאָרָא" (כא, כא)

רבי אברהם אחי הגר"א, בספרו "מעלות התורה" כותב, כי יהודי הרוצה לעשות מעשה איסור, כגון לדבר לשון הרע, והוא מתגבר ונמנע מלדבר – מקיים בכך מצוות עשה של "ובערת הרע מקרבך". כך, בכל עת שכובש את יצרו הרע – מקיים מצוה זו. הוא מעמיק ומביא על כך א' געוואלדיגע רמז בפסוק: "ובערת הרע מקרבך – וכל ישראל ישמעו ויראו", ונקדים.

"החפץ חיים" זצ"ל סיפר על עצמו: בהיותי בחור צעיר, אש הקודש בערה בקרבי. לבי אמר לי: מה אתה ישן, הרי צריך להציל את כל העולם – שכולם יחזרו בתשובה והיו יהודים טובים!

אבל בשלב מסוים התבוננתי במציאות וחשבתי – וכי יכול אני להציל את כל העולם?! הרהרתי והגעתי למסקנה שאכן את כל העולם אינני יכול. כיון שכך – החלטתי – לכל הפחות את אנשי המדינה בה אני חי אציל.

אבל המדינה גדולה מאד, ואחר כמה ימים הגעתי למסקנה כי הדבר אינו מעשי ולכל הפחות אציל את אנשי המחוז של עייריית ראדקין.

שוב התבוננתי ושאלתי את עצמי – וכי אפשרי הדבר להצליח בשטחים כל כך נרחבים, עיירות ומחוזות?! טוב – נכנעתי – אם זה לא יצליח, לכל הפחות אחזיר

בתשובה את אנשי העיירה בה אני מתגורר – ראדקין. פעלתי רבות להגיע למטרה הזו, שכל אנשי עייריית יהיו טובים ומופלגים, ללא חטא, אבל לא צלחה דרכי. טוב – אמרתי לעצמי – ישראל מאיר! כנראה שתפקידך להציל את עצמך ולתקן את ישראל מאיר. באותה שעה החלטתי להניח לכל האנשים מסביב ולהשקיע את מיטב הכוחות כדי לתקן את עצמי – להיות נקי ושלם ולעלות במעלות.

ומה היה בסוף? כולם יודעים. רבי ישראל מאיר זצ"ל, הכהן הגדול מראדקין, הציל את עצמו והציל גם את כל העולם כולו.

מה הוא עשה! באלו תחומים הוא לא נגע בספריו – באנשי הצבא, בכלל ישראל, בכל מקום. "החפץ חיים" זצ"ל, בספרים שחיבר, הציל את כלל ישראל והגביה את הדור כולו.

זהו שנרמז כאן בפסוק: "ובערת הרע מקרבך" – אם תתקן את עצמך, מכאן ומזה ועל דרך זו – תשפיע על כולם, ומחמת כך – "וכל ישראל ישמעו ויראו". (יחי ראובן)

* * *

משל שאמר חז"ל על השועל, שהתגנב לכרם דרך

פרצה קטנה כי היה רעב ורצה לאכול, ולאחר שאכל כל שבעו לא יכול היה לצאת, כי גופו התרחב מהענבים שאכל. נאלץ השועל לצום עד שהרזה בחזרה, ויכול היה לצאת מהכרם. עמד השועל ואמר: "כרם כרם, רעב נכנסתי אליך ורעב יצאתי ממך" – כך העולם הזה.

מגיד המשרים הגאון **רבי יעקב גלינסקי** זצ"ל שאל פעם, מה בעצם התלונה שלנו על השועל? וכי איזו ברירה אחרת היתה לו? הרי הוא היה רעב ורצה לאכול, מה היה עדיף שלא ייכנס בכלל, ולא יאכל כלום?

אלא התשובה היא, היה רבי יענקלה אומר, שהשועל אמור הרי להיות חכם. הוא היה צריך לקטוף ענבים, לזרוק החוצה דרך הפרצה, לצאת החוצה ואז לאכול את הענבים.

כך גם בעולם הזה. האדם בא לעולם הזה כשהוא רעב, מנוער ממצוות ומעשים טובים. אם הוא יעסוק ב'לאכול ענבים', הוא יצא מכאן רעב כפי שהיה כשנכנס, אבל אם יש לו שכל, עליו להכין ענבים. לאחר כך, לזרוק אל מעבר לגדר – לעולם הבא, וכך כשיצא מהעולם הזה יהיו לו הרבה ענבים לאכול... אנחנו צריכים לצבור הרבה זכויות, מצוות, מעשים טובים, דפי גמרא, פרקי תהילים. לאסוף ולאגור כמה שיותר.

(והגדת)

העליון והלכו להם. לאחר שהייה מותחת עצבים של חמש שעות, נכנס למקום המפקד הבכיר ואמר להם: "יודע אני שאינכם בולשביקים. לא אפריע לכם, אבל מוטב שתישארו כאן ואל תשובו לעיירה ממנה באתם. אין כל ספק שהם יטבחו בכם ללא רחם!" לפתע נכנס למקום בעל הבית ונתן להם חלה גדולה לבנה – בדיוק כזו שהופיעה בחלומי של זקן החבורה ר' קלמן גולדברג... לאחר שהיה של ימים נוספים, נכנס שוב המפקד הבכיר, החשש שתיפתסו שוב, טען המפקד הבכיר, "ולכן אצייד אתכם בכרטיסים ירוקים. כאשר תציגו כרטיסים אלה בפני חיילי – אף אחד לא יתנכל אליכם. כאשר שבו לעיר, בריאים ושלמים, נתקלו לגדול דאבונם, בחורבן מוחלט, ומיד התגייסו לחבוש את הפצועים, ולקבור את המתים, תוך שהם מורשים להסתובב בעיר ז'טומיר באורח חפשי. בהתרגשות, ובהודאה לה' על כל הניסים אשר גמלם, כינס ר' קלמן גולדברג את הבחורים וכן אמר להם: "שימו לבכם, כי מכל אנשי העיר – דווקא אנו שלמדנו בבית המדרש, ואשר קול התורה לא פסק מאיתנו – זכינו להינצל מהפרעות הקשות. ללמדנו, כי גם בעת צרה, ושמה, דווקא אז ביתר שאת – אין לנו שיעור רק התורה הזאת!"

ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי זלמן ראובן בעניני זצ"ל: שכן, ברכה זו שנתנה לפליטה מקלותיו של בלעם – בתי הכנסיות ובתי המדרשות – לא ברכה גיולה היא, אלא ברכה כוללת, אשר בכוחה לסכל גם את שאר הקללות, בכוח התפילות ולימוד התורה שבהם. "זלמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות – אין הידיים ידי עשיר" (בראשית רבה ס"ה, כ). זהו שנאמר: "ז'הפוך ה' אלוהיך לך את הקלה לברכה" – אמנם זוהי קללה אחת בלבד, אבל די בה ובהפיכתה לברכה כדי להוכיח "כי אהבך ה' אלוהיך"...

והוא פסק כי מוטב להדליק את הנרות וללמוד לאורן. דווקא החשש הכבד מפני תפיסתם על ידי אנשי פטליורה, הביא אותו להחלטה כי מוכרחים הם את זכות לימוד התורה בבית המדרש – שתהא בעזרתם. הנרות הודלקו, וקול התורה נשמע בבית המדרש בעזר, עד שעת חצות הלילה. או אז סגרו את הגמרות, והלכו כולם לאכול מלווה מלכה. ובדיוק אז – נשמעו חבטות עזות בדלת. היו אלו הפטלוריקים אשר גילו את מקומם. מפקדם נכנס בראשם, והכריז: "הנה הם, הבולשביקים, ערכו להם כאן אסיפה. לירות בכולם!!!"

ר' קלמן גולדברג תפס את הפיקוד ואמר למפקד: "מדוע אתה מורה לחייליך לירות באנשים חפים מפשע? איננו קומוניסטים או בולשביקים! אנו רק רוצים ללמוד את תורתנו!"

המפקד לא שעה לדבריו, והורה לחייליו לבצע את פקודתו ללא שהיות! מאידך, ר' קלמן גולדברג המשיך לדבר על לבו, והודיע נחרצות: "אם הקדוש ברוך הוא רוצה שלא תירה בנו – לא תוכל לירות!" המפקד זעם לשמע הדברים, אבל למראה התעקשותו של ר' קלמן, החליט שלא להורגם במקום, אלא להוציאם ליער – שם יחסל את כולם. הבחורים מיהרו לטול את ספריהם ותפיליהם, ויצאו ליער בלוויית החיילים. הללו צחקו על הבחורים ההולכים אל מותם, יחד עם ספריהם. "יהיה לכם המון זמן ללמוד...", לעגו להם, תוך כדי הילוכם. אך טעות בניווט – הובילה את החבורה אל פאתי העיר, הרחק מן היער המיוחל. תוך כדי הליכה, עברה החבורה, שמתנה מלבד החיילים – ארבעים ותשעה בחורים, ליד ביתו של המפקד העליון. הלה, בירר לאן פניהם מועדות, ומשונדע לו שהם מתכוונים להגיע אל היער, צחק על בורותם. "היער בכלל נמצא בצצה השני" אמר ביוחקו, "ובכלל, לשם מה כולכם צריכים לשמור עליהם? מוטב שתשובו להילחם, ותותירו אותם בידיי! אל דאגה, אני כבר אסיים לטפל בהם!"

החיילים ומפקדם עשו כפי שצטוו. הם הכניסו את הבחורים למרתף ביתו של המפקד

גזי מוסר / רבי הלל ויסקינד - ב'

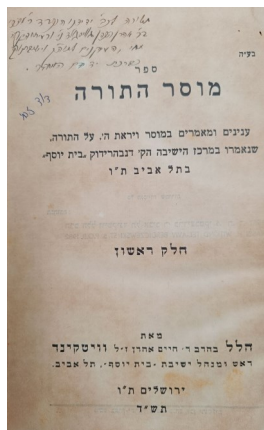
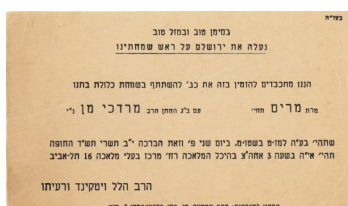
מימין לשמאל: 1. מכתב הגאון הגדול רבי הלל ויטקינד ראש ישיבת בית יוסף ונוהרדוק בתל אביב למען תלמידי ישיבה. במכתבו, שנשלח אל הרב ישראל באי מאגדת ישראל בירושלים, מחלקת עדות המזרח, מציין הרב ויטקינד, כי הובטח לו שישלחו אליו ששה בחורים היודעים התחלת הגמרא לשיבתו. הוא מציין כי מכינים להם מקום לינה כראוי, מטות ומזרנים, בגדים עליונים ותחתונים וכל הנצרך להם כולל תלושי מזון לכל אחד ואחד.

2. ספר מוסר התורה ענינים ומאמרים במוסר ויראת ה', על התורה. שנאמר במרכז הישיבה בנוהרדוק "בית יוסף"

3. מכתב רבי יוסף ויטקינד ראש ישיבת בית יוסף ונוהרדוק בתל אביב למען תלמידי ישיבה. במכתבו, שנשלח אל הרב ישראל באי מאגדת ישראל בירושלים, מחלקת עדות המזרח, מציין הרב ויטקינד, כי הובטח לו שישלחו אליו ששה בחורים היודעים התחלת הגמרא לשיבתו. הוא מציין כי מכינים להם מקום לינה כראוי, מטות ומזרנים, בגדים עליונים ותחתונים וכל הנצרך להם כולל תלושי מזון לכל אחד ואחד.

4. מכתב רבי יוסף ויטקינד ראש ישיבת בית יוסף ונוהרדוק בתל אביב למען תלמידי ישיבה. במכתבו, שנשלח אל הרב ישראל באי מאגדת ישראל בירושלים, מחלקת עדות המזרח, מציין הרב ויטקינד, כי הובטח לו שישלחו אליו ששה בחורים היודעים התחלת הגמרא לשיבתו. הוא מציין כי מכינים להם מקום לינה כראוי, מטות ומזרנים, בגדים עליונים ותחתונים וכל הנצרך להם כולל תלושי מזון לכל אחד ואחד.

בתל אביב. חלק ראשון. ירושלים. תש"ד | 1944. בדף השער הקדשה ב כתב יד קודשו של המחבר 3. מכתבו של הרב הלל ויטקינד לרב שצונסקי מנהל הסמינר בתל אביב, על קבלת ספרו החינוכי שהוציא. "מאמריו וביחוד מאמרי התלמידות היקרות אשר יעמדו לנס ולמופת בישראל באהבתן לתורה ולכל קדשי ישראל"

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים – "אוהל יוסף" - נוהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0533199720 דוא"ל: OhelYosef1@gmail.com